

Hänvisning

Inrikesministeriets gränsbevakningsavdelning
rajavartiolaitos@raja.fi
VPRVLEoikeudellinenosasto@raja.fi

Kontaktperson

Camilla Hägglund-Palmqvist

Ärende

Utlåtande om bedömningspromemorian om behoven av att ändra gränsbevakningslagstiftningen

Begäran om utlåtande

Inrikesministeriets gränsbevakningsavdelning har den 11 april 2022 inbegärt Ålands landskapsregerings utlåtande om bedömningspromemorian om behoven av att ändra gränsbevakningslagstiftningen. Samtidigt med promemorian bereddes vid inrikesministeriet en utredning om beredskapen för situationer där migration utnyttjas som ett verktyg för hybrid påverkan. Enligt utredningen granskades inrikesförvaltningens lagstiftning och behoven av att ändra den.

Ålands särställning som demilitariserat och neutraliserat område

Genom konventionen av den 30 mars 1856 om demilitarisering av Ålandsöarna och konventionen av den 20 oktober 1921 om icke-befästade och neutraliserade Ålandsöarna bekräftades Ålands särställning som demilitariserat och neutraliserat område. Ålands internationella status som demilitariserat och neutraliserat område har vid ett flertal tillfällen bekräftats, t.ex. i samband med Finlands anslutning till EU hänvisas i ingressen till protokoll nr 2 till Ålands särställning enligt folkrätten. Nu senast i statsrådets redogörelse om förändringarna i den säkerhetspolitiska miljön (SRR 1/2022 rd) lyftes att *”Åland har en etablerad folkrättslig ställning, vilket inte hindrar Finland från att intensifiera sitt militära samarbete med olika aktörer. Finland är skyldigt att vidta nödvändiga åtgärder för att trygga Ålands neutralitet. Försvarsmakten bereder sig att försvara Åland. Gränsbevakningsväsendet har som civil myndighet kontinuerlig närvaro på Åland. Gränsbevakningsväsendet har i sin verksamhet berett sig på olika säkerhetssituationer och kan vid behov snabbt öka sin närvaro i området”*.

En förutsättning för gränsbevakningsväsendets verksamhet på Åland är således, utgående från Ålands särställning som demilitariserat och neutraliserat område, att myndigheten kan betraktas som civil och att de uppgifter som myndigheten utför på Åland inte strider mot den folkrättsliga regleringen gällande demilitarisering och neutralisering.

Behörighetsfördelning och tillämplig lagstiftning gällande gränsbevakning

Enligt 27 § 34 punkten i självstyrelselagen för Åland har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om gränsbevakningen medan allmän ordning och säkerhet faller inom åländsk lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 6 punkten i självstyrelselagen för Åland. Enligt 30 § i självstyrelselagen ankommer förvaltningen i angelägenheter som faller inom rikets lagstiftningsbehörighet på riksmyndigheterna och enligt 23 § självstyrelselagen för Åland faller förvaltningsbehörigheten i angelägenheter inom åländsk lagstiftningsbehörighet på självstyrelsemyndigheterna. Genom republikens presidents förordning om gränsbevakningsväsendets uppgifter i landskapet Åland (FFS 309/2017) har en överenskommelseförordning ingåtts som reglerar gränsbevakningens uppgifter på Åland. Till gränsbevakningsväsendet hör på Åland gränsövervakningsuppgifter samt vid sidan av Tullen så hanterar gränsbevakningsväsendet tulluppgifter. Dessutom svarar gränsbevakningsväsendet för sjöräddningen och utför handräckningsuppdrag på begäran av Ålands polismyndighet. Gränsbevakningsväsendets befogenhet att sköta uppgifter för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet på Åland baserar sig enbart på överenskommelseförordningen. Lagstiftningsbehörigheten är även exklusiv, vilket t.ex. medför att reglering i rikets lagstiftning som faller inom åländsk lagstiftningsbehörighet rörande ordning och säkerhet inte är tillämplig på Åland.

Bedömningspromemorians innehåll och landskapsregeringens kommentarer

Trots den omfattande bedömningspromemorian saknas en analys kring hur gränsbevakningsväsendets föreslagna utökade befogenheter inom gränssäkerheten, personalfrågor, brottsbekämpning samt speciellt militär och civil underrättelseverksamhet förhåller sig till Ålands folkrättsliga särställning som demilitariserat och neutraliserat område. En förutsättning för gränsbevakningsväsendets verksamhet på Åland är ju att myndigheten är att betrakta som en civil myndighet samt att de uppgifter myndigheten utför på Åland inte strider mot tillämplig reglering om Ålands särställning. Det saknas även en konsekvensbedömning kring till vilka delar den föreslagna regleringen ens skulle vara tillämplig på Åland med tanke på att ordning och säkerhet enligt 18 § 6 punkten i självstyrelselagen för Åland faller inom åländsk lagstiftningsbehörighet. Det bör också konstateras att även republikens presidents förordning om gränsbevakningsväsendets uppgifter i landskapet Åland (FFS 309/2017) måste ändras ifall den föreslagna regleringen antas.

Utöver denna generella kommentar bör vidare noteras att Åland, enligt 36 § självstyrelselagen för Åland, är enspråkigt svenskt och att ämbetsspråket även vid statliga myndigheter på Åland är svenska. Utöver det faktum att det inte p.g.a. Ålands särställning går att använda värnpliktiga i gränsbevakningsväsendets verksamhet på Åland finns inte heller möjlighet att så som i förslaget till ändring av 48 § och 50 § 2 mom. i gränsbevakningslagen (FFS 578/2005) göra undantag från de krav på språkkunskaper som följer av 36 § och 42 § självstyrelselagen för Åland.

Avslutningsvis vill landskapsregeringen lyfta upp att samarbetet med gränsbevakningsväsendet fungerar bra och att gränsbevakningsväsendet gör ett viktigt arbete på Åland. Det är därför centralt att landskapsregeringen så snabbt som möjligt involveras i beredningen så att den tilltänkta regleringen av gränsbevakningsväsendets utökade befogenheter inom gränssäkerheten, personalfrågor, brottsbekämpning samt speciellt militär och civil underrättelseverksamhet inte strider mot Ålands folkrättsliga särställning som demilitariserat och neutraliserat område eller den behörighetsfördelning som följer av självstyrelselagen för Åland.

Vicelantråd

Harry Jansson

Jurist

Camilla Hägglund-Palmqvist

FÖR KÄNNEDOM

Ålands lagtings självstyrelsepolitiska nämnd, info@lagtinget.ax

Landshövding Peter Lindbäck, peter.lindback@ambetsverket.fi

Ålandsminister Anna-Maja Henriksson, anna-maja.henriksson@gov.fi

Statssekreterare Mikaela Nylander, justitieministeriet, mikaela.nylander@gov.fi

Riksdagsledamot Mats Löfström, mats.lofstrom@riksdagen.fi